

**DE PREDIKING
VAN HET
OUDE
TESTAMENT**

DR. MAGDEL LE ROUX

Richteren

Richteren

DE PREDIKING VAN HET OUDE TESTAMENT

Een theologische commentaar onder redactie van Dr. A. Van Selms (†), Dr. A.S. van der Woude (†), Dr. C. Van Leeuwen (†). Dr. B.E.J.H. Becking en Dr. J.F. Mol

Verschenen:

Genesis (I en II) door Dr. A. Van Selms
Exodus door Dr. F.C. Fensham
Exodus (I en II) door Dr. B. van 't Veld
Leviticus door Dr. B. Maarsingh
Numeri (I, II en III) door Dr. H. Jagersma
Deuteronomium (IA, IB, II en III) door Dr. C.J. Labuschagne
Jozua door Dr. M.A. Beek
I Samuël (I en II) door Dr. A.H. van Zyl
I Koningen door Dr. H.A. Brongers
II Koningen door Dr. H.A. Brongers
I Kronieken door Dr. K. Roubos
II Kronieken door Dr. K. Roubos
Ezra – Nehemia door Dr. B.E.J.H. Becking
Esther door Dr. J.A. Loader
Job (I en II) door Dr. A. Van Selms
Psalmen (I en II) door Dr. N.A. van Uchelen
Psalmen (III en IV) door Dr. Th. Booij
Spreuken (I en II) door Dr. E.W. Tuinstra
Prediker/Hooglied door Dr. M.A. Beek
Jesaja (I) door Dr. L.A. Snijders
Jesaja (IIA, IIB, IIIA, IIIB) door Dr. W.A.M. Beuken
Jeremia (I en II) door Dr. A. Van Selms
Jeremia (III) en Klaagliederen door Dr. A. Van Selms
Ezechiël (I, II en III) door Dr. B. Maarsingh
Hosea door Dr. C. Van Leeuwen
Joël door Dr. C. Van Leeuwen
Amos door Dr. C. Van Leeuwen
Obadja door Dr. C. Van Leeuwen
Micha door Dr. A.S. van der Woude
Jona/Nahum door Dr. A.S. van der Woude
Habakuk/Zefanja door Dr. A.S. van der Woude
Haggai/Maleachi door Dr. A.S. van der Woude
Zacharia door Dr. A.S. van der Woude

DR. M. LE ROUX

RICHTEREN

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Omslagontwerp: info@spaansenmedia.nl

Zetwerk: Elgraphic

ISBN 978 90 435 3079 8

ISBN e-book 978 90 435 3080 4

NUR 700

www.kokboekencentrum.nl

© 2018 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorraf	11
TER INLEIDING	13
<i>De buitenlandse politiekesituatie</i>	14
<i>Vestiging in het land</i>	21
<i>De binnenlandse politieke situatie</i>	23
<i>YHWH, de HERE van het verbond</i>	24
<i>Het begrip 'Israël'</i>	26
<i>De aanduiding 'periode van de richters'</i>	27
<i>Heilige oorlogen</i>	27
<i>Burgeroorlogen</i>	30
<i>Een holistische of alomvattende benadering</i>	31
<i>De tijd van het boek</i>	31
<i>Ontstaan van het boek Richteren</i>	32
<i>Indeling van het boek</i>	35
<i>Thema's in het boek</i>	36
<i>Doel en boodschap van het boek</i>	38
Het eerste hoofddeel:	
Van Jozua tot de richters (1-2)	43
DE EERSTE INLEIDING: DE ONVOLTOOIDE VEROVERING VAN HET 'BELOOFDE LAND', 1:1-2:5	47
<i>De Israëlieten na de dood van Jozua, 1:1-36</i>	47
<i>De 'verovering' van het zuidelijke deel van Kanaän, 1:1-21</i>	48
<i>De vestiging van de noordelijke stammen, 1:22-36</i>	65
De verovering van Bethel, 1:22-26	66
Een lijst van niet veroverde steden, 1:27-36	68
Een korte weergave van de activiteiten van de noordelijke stammen, 1:30-36	72
De prediking van 1:1-36	77
<i>De Engel des HEREN te Bochim, 2:1-5</i>	78
De prediking van 2:1-5	82
DE TWEDE INLEIDING: DIEN GOD OF DIEN DE BAÄL, 2:6-3:4	85
<i>Israël vervalt tot afgoderij – YHWH geeft richters, 2:6-3:4</i>	85
Het optreden van de stammen in de tijd van Jozua, 2:6-10	86
Het raamwerk 'zonde-onderdrukking-'berouw'-verlossing en de dood van de richter', 2:11-21	88

Verduidelijkingen met betrekking tot de mislukte bezetting van het land, 2:22-3:4	94
De prediking van 2:11-21	96

Het tweede hoofddeel:

De verhalen van de twaalf richters (3-16)	99
---	----

OTHNIËL, EHUD EN SAMGAR	103
-------------------------------	-----

<i>Othniël, 3:5-11</i>	103
------------------------------	-----

<i>Ehud en Samgar, 3:12-31</i>	109
--------------------------------------	-----

Samgar, 3:31	117
--------------------	-----

De prediking van Richteren 3	118
------------------------------------	-----

VROUWEN TOT REDDING 4:1-5:31	119
------------------------------------	-----

<i>Debora en Barak, 4:1-24</i>	122
--------------------------------------	-----

De Israëlieten worden opnieuw onderdrukt, 4:1-3	122
---	-----

Debora – profetes, richter en rechter, 4:4-5	124
--	-----

Debora overtuigt Barak om tegen Sisera te gaan strijden, 4:6-10	126
---	-----

Debora en Barak verslaan het leger van Sisera, 4:11-16	128
--	-----

Jaël brengt Sisera om het leven, 4:17-22	132
--	-----

God onderwerpt Jabin aan Israël, 4:23-24	138
--	-----

De prediking van Richteren 4	139
------------------------------------	-----

<i>Het lied van Debora, 5:1-31</i>	140
--	-----

Inleiding tot het lied, 5:1	145
-----------------------------------	-----

De herhaling van de goddelijke naam, 5:2-5	145
--	-----

Herhaling van de rol van YHWH in de overwinning, 5:3-5	146
--	-----

Het gebruik van het water- (en bergen-) motief als bewegende elementen, 5:4-5	147
--	-----

De opkomst van Debora, 5:6-8	149
------------------------------------	-----

Een verhaal om te vertellen, 5:9-11	151
---	-----

Een lied over de deelname van de stammen, 5:12-17	152
---	-----

Een loflied voor Zebulon en Naftali, 5:18	153
---	-----

De strijd en de vervloeking van Meroz, 5:19-23	154
--	-----

Het motief van de ‘ondergang van de vijand’, 5:24-27	155
--	-----

Spot met de mislukking van de vijand, 5:28-31	157
---	-----

De prediking van Richteren 4-5	160
--------------------------------------	-----

De prediking van 5:1-5: woont YHWH in het zuiden?	161
---	-----

De prediking van 5: de sterren strijden samen	162
---	-----

RICHTEREN 6-10:5	163
<i>Gideon tot richter geroepen, 6:1-40</i>	165
De onderdrukking door de Midianieten, 6:1-6	166
De profetische veroordeling, 6:7-10	169
De roeping van Gideon, 6:11-24	171
De eerste opdracht van Gideon, 6:25-32	176
De reactie van Gideon op de Midianitische aanvallen, 6:33-35	180
Het teken van het wollen vlies, 6:36-40	182
De prediking van Richteren 6:1-14	184
 <i>Gideon jaagt de vijand het land uit, 7:1-25</i>	185
Een vreemde oorlogsstrategie, 7:1-8	186
Bevestiging van de overwinning, 7:9-15	188
De aanval op de Midianieten, 7:16-22	189
Versterkingen voor Gideon, 7:23-25	191
De prediking van Richteren 7	192
 <i>Midian verslagen, zijn koningen gedood, 8:1-21</i>	192
Verwijten en verduidelijkingen aan de Efraïmieten, 8:1-3	193
Gastvrijheid wordt geweigerd, 8:4-9	194
Gideon verslaat Zebah en Zalmuna en wreekt zich op Sukkoth en Pnuël, 8:10-17	195
De slachting van de Midianitische koningen, 8:18-21	197
Gideon wijst het koningschap van de hand, 8:22-26	198
Gideon leidt zijn mensen tot afgodendienst, 8:27	200
De laatste jaren van Gideon, 8:28-35	202
De prediking van Richteren 6-8	204
 <i>Het koningschap van Abimelek te Sichem, 9:1-57</i>	205
Het gewelddadige optreden van Abimelek en zijn verkiezing tot koning, 9:1-6	207
De fabel van Jotam, 9:7-21	212
De spanning tussen Abimelek en de burgers van Sichem, 9:22-25	216
De opstand van Gaäl, 9:26-29	218
Het beslissende optreden van Zebul, 9:30-41	219
De verwoesting van Sichem en zijn inwoners, 9:42-49	221
De dood van Abimelek, 9:50-57	222
De prediking van Richteren 9	225

<i>Tola en Jaïr, 10:1-5</i>	226
Tola, 10:1-2	227
Jaïr, 10:3-5	227
JEFTA BEVRIJDT DE ISRAËLIETEN VAN DE AMMONIETEN, ZIJN ONDOORDACHTE GELOFTE EN DE STRIJD TEGEN DE EFRAÏMIETEN, 10:6-12:7	
	229
<i>Jefta en Gilead, 10:6-11:11</i>	230
Verdrukking door Filistijnen en Ammonieten.	
Bekering en vergeving, 10:6-16	230
De prediking van Richteren 10:6-16	234
Jefta en de leiders van Gilead, 10:17-11:11	236
<i>Jefta en Ammon</i>	241
Grondeisen en onderhandelingen in het ‘Beloofde Land’, 11:12-29	
	241
De gelofte van Jefta, 11:30-40	246
<i>Jefta en Efraïm</i>	253
Een algehele burgeroorlog in het ‘Beloofde Land’, 12:1-7	
	253
De prediking van Richteren 11:12-29	259
De prediking van Richteren 11:30-40	260
<i>Ebzan, Elon en Abdon, 12:8-15</i>	261
Ebzan uit Betlehem, 12:8-10	262
Elon uit Zebulon, 12:11-12	263
Abdon uit Pirathon, 12:13-15	263
SIMSON, ZIJN MOEDER EN ZIJN GELIEFDES, 13-16	
	265
<i>De geboorte van Simson, 13:1-25</i>	269
De Filistijnse onderdrukking, 13:1	269
De geboorte van Simson aangekondigd, 13:2-5	271
De moeder van een held of de moeder als held?, 13:6-14	275
Het offer van Manoah, 13:15-23	278
De geboorte en ontwikkeling van Simson, 13:24-25	281
De prediking van Richteren 13	282
<i>Simsons huwelijk en raadsel, 14:1-20</i>	284
De eerste liefde van Simson, 14:1-4	285
Simson en de leeuw, 14:5-7	287

Honing uit het karkas, 14:8-9	289
Het feestvieren door Simson, 14:10-11	290
Het raadsel van Simson, 14:12-18	291
Simson in Askelon uitgebuit, 14:19-20	294
De prediking van Richteren 14	295
<i>Simsons strijd met de Filistijnen, 15:1-20</i>	297
De episode met de jakhalzen, 15:1-8	298
De episode met de ezelskaak, 15:9-17	300
Simson roept tot God omdat hij dorst heeft, 15:18-20	303
De prediking van Richteren 15	304
<i>De gevangenneming en de dood van Simson, 16:1-31</i>	305
Simson te Gaza, 16:1-3	306
Simson en Delila, 16:4-22	308
De dood van Simson, 16:23-31	316
De prediking van Richteren 16:4-22	321
Het derde hoofddeel:	
Godsdienstige chaos in het 'Belofde land' (17-18)	325
HET HUISGEZIN VAN MICHA EN DE DANITISCHE MIGRATIE, 17:1-18:31	327
<i>Micha en de Leviet uit Bethlehem, 17:1-13</i>	328
Micha en zijn moeder, 17:1-6	329
De Leviet uit Bethlehem, 17:7-13	335
De prediking van Richteren 17:1-13	338
<i>De rooftocht der Daniëten, 18:1-31</i>	339
De Leviet van Micha en de Danitische verspieters, 18:1-6	340
Het verslag van de Danitische verspieters, 18:7-10	342
De plundering van het heiligdom van Micha, 18:11-21	345
De reactie van Micha, 18:22-26	347
De overrompeling van Laïs, 18:27-31	348
De prediking van Richteren 18	352

Het vierde hoofddeel: Morele chaos in het ‘Belofde land’ (19-21)	355
EEN MISHANDELDE VROUW EN DE OORLOG TEGEN DE BENJAMINIETEN, 19:1-21:25	357
<i>De schanddaad te Gibea, 19:1-30</i>	360
Problemen tussen de Leviet en zijn bijvrouw en de gastvrijheid van zijn schoonvader, 19:1-9	361
Gebrek aan gastvrijheid bij de inwoners van Gibea, 19:10-15	366
De gastvrijheid van een vreemdeling in Gibea, 19:16-21	369
De barbaarsheid van de mannen van Gibea, 19:22-28	372
De bijvrouw van de Leviet wordt in stukken gehakt, 19:29-30	378
De prediking van Richteren 19	380
<i>De strijd van de Israëlieten tegen de Benjaminieten, 20:1-48</i>	383
De Leviet rapporteert aan de stammen, 20:1-7	383
Het besluit van de vergadering, 20:8-11	387
De oorlog tegen de stam Benjamin, 20:12-48	389
De prediking van Richteren 20:1-18	396
<i>Het voortbestaan van Benjamin verzekerd, 21:1-25</i>	397
Zeshonderd maagden uit Jabes in Gilead, 21:1-14	398
De ontvoering van de vrouwen van Silo, 21:15-25	402
De prediking van Richteren 19-21	407
Noten	411
Lijst van gebruikte afkortingen	483
Bibliografie	485
Index	499

Vooraf

Het is in de eerste plaats mijn wens dat YHWH, de God van het Verbond, verheerlijkt zal worden door mijn onderzoek van en het nadenken over het Bijbelboek Richteren, omdat deze God ook mijn God is geworden.

Ik ben de Universiteit van Zuid-Afrika dankbaar dat zij mij de ruimte gaf dit commentaar te schrijven en te voltooien en voor de steun door mij een onderzoek verlof te schenken. De financiële steun van de NRF (National Research Foundation) heeft ook geholpen om de taak tot een goed einde te brengen. Ook ben ik uitgeverij Kok zeer dankbaar die de publicatie van de boeken mogelijk heeft gemaakt.

Mijn oprechte dank ook aan Dr. Pietie le Roux, mijn echtgenoot, en Prof. Pieter Venter, mijn academische toeverlaat, voor hun kritische lezing van het manuscript. Ook dank ik beide redacteuren van de serie *De prediking van het Oude Testament* – Bob Becking en Jurrien Mol voor hun opmerkingen, suggesties en verbeteringen. Het heeft mijn perspectief op het bijbelboek Richteren verdiept en verruimd.

Mijn grootste dank gaat daarbij zeker naar mijn dierbare familie en vrienden voor hun toegewijde aanmoediging en gebeden. Zonder dat was het niet mogelijk geweest deze commentaar te schrijven.

Ter inleiding

Er is politieke onrust in het land. Elke dag wordt de macht opnieuw verdeeld, maar tegelijkertijd wordt de nadruk gelegd op eigen tradities en gebruiken. Buurlanden popelen aan de grenzen, wachten op een kans om hun slag te slaan; conflicten tussen stammen vlammen op. Burgeroorlogen breken uit; vrouwen en kinderen zijn elke dag slachtoffer van macht en geweld en zijn onderworpen aan ontorende verkrachtingen en uitbuiting. Een vrouw wordt in stukken gesneden. Leaders van stammen komen bijeen om oplossingen te zoeken, maar wanneer de vredesonderhandelingen mislukken, wordt gezag afgedwongen eerst met dreigementen en later met macht en geweld. Bepaalde groepen voelen zich beledigd wanneer zij geen inspraak hebben gekregen. Minderheden lopen het risico om tussen de belangen van de meerderheid vermalen te worden. Grond wordt opgeëist. Een deel van de bevolking die vroeger door anderen onderdrukt waren en uit hun woongebied verdreven waren, doen nu exact hetzelfde met anderen en daarbij beroemen ze zich er op, dat God zogenaamd aan hun kant staat, maar eenieder doet wat hij wil¹.

Voor sommigen zal dit lijken op een tekening van het huidige Zuid Afrika, Iraq of waar ook ter wereld, maar het is een beschrijving van de situatie in het land van belofte, het zogeheten ‘Beloofde Land’², het land van melk en honing. Volgens de Bijbelse verhalen hadden de Israëlitische stammen (de proto-Israëlieten³) bijzondere verwachtingen met betrekking tot het nieuwe land dat God aan hun voorouders beloofd had. Dat land stelde men zich voor als een land van overvloed – als het geschenk van God aan zijn ‘uitverkoren volk’, waarvan zij de vruchten mochten plukken en mochten genieten van al het goede van dat land (Deut. 8:7-8; vergelijk ook Joz. 1).

Dat idyllische plaatje staat in scherp contrast met de latere situatie. In het boek Richteren volgt het ene gruwelverhaal op het andere en dat tegen het decor van het land waarin de Israëlieten rust en vrede (*šālôm*) hoopten te vinden. Die verhalen hebben een zodanig karakter dat eigenlijk een kijkwijzer-sticker of een *parental guidance* op het boek Richteren zou moeten worden geplakt. In plaats van *šālôm* en onafhankelijkheid in het land dat hun beloofd was, vloeien er bloed en tranen in het ‘Beloofde Land’ – en wel hoofdzakelijk als gevolg van hun eigen wijsheid en ongehoorzaamheid aan het verbond met YHWH.

Eerlijk gezegd treffen we sommige stammen van Israël al in het eerste hoofdstuk van het boek Richteren aan in een oorlogssituatie; andere stammen leven in vreedzame co-existentie met de ‘vijand’ (de Kanaänieten) en weer anderen zijn in een feodale verhouding of in een situatie van verdeling van de macht terechtgekomen. Dat alles wijst op de hardheid van de werkelijkheid in het ‘Beloofde Land’ in de periode van de richters. Dat alles lijkt eerder op een *Paradise Lost* dan op iets anders.

